

## Sundsvalls kommuns yttrande över betänkande Förändring genom försök från Försöksverksamhetskommittén (SOU2023:94)

### Sammanfattning

Sundsvalls kommun instämmer generellt i betänkandets slutsatser och förslag, men lyfter några utmaningar och frågeställningar som behöver beaktas. Utifrån erfarenheterna från medverkan i försöket en jämlik digital omvandling i kommunerna Sundsvall och Ånge instämmer Sundsvalls kommun i utredningens slutsats att försök som metod är ett användbart tillvägagångssätt vid utvecklingsarbete, även om det finns vissa begränsningar och utmaningar med metoden. Till exempel är det av stor vikt att kommunerna får stöd i spridningen och implementering av lyckade försök för att dessa inte ska stanna vid piloter. Vad gäller de försök som föreslås i betänkandet som kräver författningsändringar lämnar Sundsvalls kommun synpunkter på försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet och lantmäteriområdet. Sundsvalls kommun är positiv till de försök som föreslås, men har synpunkter i vissa delar. Till exempel vad gäller lantmäterimyndighet i samverkan framgår det inte av utredningen vad som händer efter att försöksverksamheten avslutats, exempelvis hur myndigheten ska hantera eventuell förstärkning av personalen efter försöksperiodens slut.

### Allmänt om försök som metod

En jämlik digital omvandling i kommunerna Sundsvall och Ånge är en av de försök som utredningen har följt under utredningstiden. Utifrån erfarenheterna från medverkan i försöket instämmer Sundsvalls kommun med utredningens slutsats att försök som metod är ett användbart tillvägagångssätt vid utvecklingsarbete. Att våga prova först, i mindre skala

och över en begränsad tid tror Sundsvalls kommun är en väg framåt att utveckla kommuners verksamhet och organisationsformer.

I Sundsvalls och Ånges fall gick dessutom försöket ut på att pröva nya samverkansformer, något som konstaterats vara av stor vikt i Kommunperspektivutredningen (SOU 2024:6). När intresset för kommunsammanslagningar är svagt eller nästintill obefintligt menar utredningen att kommunerna behöver intensifiera sitt arbete med att stärka sin kapacitet genom samverkan, exempelvis genom avtalssamverkan. Digitalisering, IT, cyber- och informationssäkerhet är dessutom områden där det kan vara betydligt mer gynnsamt att bedriva samverkan, jämfört med mer medborgarnära verksamhet såsom skola, vilket erfarenheterna från Sundsvalls och Ånges försök bekräftar.

Samtidigt instämmer Sundsvalls kommun med Förändringskommitténs konstaterande att försök som metod kan vara begränsande i och med kravet på återställningsbarhet. Är försöket återställningsbart innebär det att det inte kan vara alltför omfattande och ambitiöst vilket i sin tur kan göra det av ett mindre nationellt intresse samt påverka innovationsgraden. I Sundsvalls och Ånges fall konstaterar utredningen att försöket i praktiken skulle ha vissa svårigheter att återställas (s. 163), vilket Sundsvalls kommun också instämmer med. Samtidigt kan den digitala kommunsammanslagningen skalas upp ytterligare genom att fler kommuner ansluter sig. Samarbetets utformning har också möjliggjort att det inom det större försöket kan genomföras flera mindre försök, med den mindre kommunen Ånge som testbädd. Vad som är att betrakta som ett försök eller inte kan därför anses befinna sig inom en gråzon.

Sundsvalls kommun vill också särskilt understryka utredningens slutsats kring vikten av eldsjälarna vid genomförande av försöksinsatser (s. 164). Sundsvalls kommun ser att det finns risker med beroendet av enstaka personer. En avgörande utmaning vid användning av försök som metod är att kunna breddinföra och implementera lyckade försök i ordinarie organisation och risken finns att flera försök stannar vid piloter om kommuner förlitar sig alltför mycket på dessa eldsjälarna. Viktigt är att det också finns en tillräcklig förankring och förmåga att omsätta försök i ordinarie verksamhet och drift. Sundsvalls kommun instämmer även med utredningen om vikten av att kommunerna får hjälp att sprida resultat från försöken, men uppfattar att det är oklart exakt hur detta ska ske. Kommer det att avsättas särskilda medel för att hjälpa till vid implementering av ett lyckat försök i fler kommuner? Kommer det finnas resurser i form av kompetens som kan bistå i arbetet med att implementera? Återigen handlar

det om hur en förflyttning ska göras från enstaka piloter till ett breddinförande i flera kommuner. Det kan inte åligga endast försökskommunen att sprida resultaten.

## **Utredningens förslag på försök som kräver författningsändring**

Utredningen ger också ett antal förslag gällande försöksverksamheter som kräver författningsändring. Sundsvalls kommun lämnar synpunkter på försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet och lantmäteriområde. Vad gäller förslaget om försöksverksamhet kring gråvatten har Sundsvalls kommun inga synpunkter på förslaget med anledning av att Sundsvalls kommun inte ser några egentliga risker med dricksvattenbrist för egen del, men är självfallet medveten om att detta är en utmaning i andra delar av landet.

### **Försöksverksamhet inom hälso- och sjukvårdsområdet**

Utredningen beskriver två förslag till försök inom hälso- och sjukvårdsområdet.

#### *Försöksverksamhet med avtalssamverkan mellan regioner och kommuner om hälso- och sjukvård i hemmet*

Sundsvalls kommun ställer sig positiv till förslaget (s. 231) men vill påtala att en förutsättning för att kunna genomföra försöksverksamheten är att avtalet är både frivilligt och att det kan utföras på ett säkert sätt för patienten, så som utredningen beskriver (s. 367). För att kommunerna ska kunna delta i eventuell försöksverksamhet är det extremt viktigt att kommunerna får tillräckligt med ekonomisk ersättning för sitt åtagande. Sundsvalls kommun ser en risk att insatsen får en större ekonomisk kostnad än vad ett avtal med kostnadstäckning till kommunen reglerar. Vidare skriver utredaren att förslaget inte har några direkta konsekvenser för sysselsättningen (s. 239). Sundsvalls kommun anser att förslaget har konsekvenser på sysselsättningen på så sätt att det kommer vara en utmaning att bemanna en försöksverksamhet utifrån att det råder brist på arbetskraft med tillräcklig utbildningsbakgrund och erfarenhet för uppdragen inom försöksverksamheten, exempelvis sjuksköterskor. Detta kan i sin tur leda till sämre vårdkvalitet.

### *Försöksverksamhet med kommuners huvudmannaskap för läkarvård inom viss primärvård*

Vad gäller utredningens förslag om kommuners huvudmannaskap för läkarvård inom viss primärvård (s. 245) anser Sundsvalls kommun, precis som utredningen, att ett försök i de kommuner som har förutsättningar för att ta ansvaret vore önskvärt. Som utredningen och Socialstyrelsen konstaterar så är dock personalens engagemang och utbildningsnivå avgörande faktorer för att försöket ska vara lyckat (s. 240).

### **Försöksverksamheter gällande samverkan mellan kommuner på lantmäteriområdet**

Sundsvalls kommun utgör sedan 1 januari 1996 en kommunal lantmäterimyndighet, i enlighet med Lag (1995:1393) om kommunal lantmäterimyndighet. Utredningen beskriver två förslag om försök inriktade mot samverkan mellan kommuner på lantmäteriområdet.

### *Försöksverksamhet med kommunal lantmäterimyndighet i samverkan*

Sundsvalls kommun ställer sig positiv till försöksverksamhet där två eller flera kommuner tillåts samverka om att inrätta en kommunal lantmäterimyndighet tillsammans och delar SKR:s bild av att både kommunen och den kommunala lantmäterimyndigheten kan dra nytta av närheten till varandra i samhällsbyggnadsprocessen. Sundsvalls kommun är av uppfattningen att närheten leder till en effektivare process och bättre stöd och service till kommuninvånarna inom området. En lantmäterimyndighet i samverkan skulle bidra till att behålla lokalkännedom i fastighetsbildningsärenden när personal och myndighet finns närmare. Kommunerna tillåts då också använda redan utarbetade strukturer för samarbete för att förbättra servicen till alla invånare inom regionen. Sundsvalls kommun har idag flertalet kommunsamarbeten, bland annat med Timrå och Ånge i planfrågor och upprättande av nybyggnadskartor. Att även kunna dela fastighetsbildningsmyndighet och på så vis skapa en effektiv samhällsbyggnadsprocess är positivt.

Det kan emellertid ifrågasättas om det behövs samma omfattande tillståndsprovning vid bildande av en kommunal lantmäterimyndighet i samverkan som vid inrättandet av en ensam ny myndighet. I detta fall sker det tillsammans med en befintlig och bevisligen fungerande myndighet, och kraven i 2§ lagen om kommunal lantmäterimyndighet bör därför anses vara uppfyllda på förhand.

Det finns också risker och utmaningar förknippade med försöksverksamheten som bör belysas. I de fall de kommunala

lantmäterimyndigheterna ska kunna handlägga ärenden utanför den egna kommungränsen kan det innebära att personalstyrkan behöver utökas. Det framgår inte av utredningen vad som händer efter att försöksverksamheten avslutats, till exempel hur myndigheten ska hantera eventuell förstärkning av personalen efter försöksperiodens slut. Lagen bör utformas så att det går att förlänga försöket om det faller väl ut för att undvika att inte först behöva avsluta och sedan starta på nytt efter utvärderingstiden.

#### *Möjlighet till avtalssamverkan mellan kommunala lantmäterimyndigheter*

Sundsvalls kommun ser stora fördelar med försöksverksamhet där befintliga kommunala lantmäterimyndigheter tillåts samverka kring förrättningar. Samverkan skulle möjliggöra ett mer effektivt nyttjande av resurserna och bidra till erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Det finns idag även stora möjligheter att handlägga ärenden på distans vilket bidrar till att det skulle vara ett bra alternativ att genom avtal samverka mellan kommunerna.

Förslaget med avtalssamverkan skulle kunna bidra till att balansera ärendemängden över tid mellan olika kommunala lantmäterimyndigheter och även personella resurserna. Det skulle också vara en bra möjlighet att tillfälligt lösa framtida rekryteringsbehov som kan komma att finnas inom regionen genom att låna in kompetens eller resurser från andra delar av landet som har ett tillfälligt minskat ärendeflöde. Sundsvalls kommun ser till exempel framför sig en omfattande samhällsomvandling med hög inflyttning och många stora projekt som genererar en stor arbetsbelastning på hela samhällsbyggnadsprocessen när Torsboda Industripark ska etableras.

Avtalssamverkan mellan olika kommuner är också bättre ur ett kundperspektiv då större nationella infrastrukturprojekt såsom byggandet av vägar, järnvägar och elförsörjning sällan avgränsas av kommungränser. Avtalssamverkan mellan kommunala lantmäterimyndigheter skulle därför kunna underlätta denna typ av större infrastrukturprojekt när handläggare med upparbetade kontaktnät då kan arbeta vidare i flera kommuner och i stället följa projekten projektvis i stället för att handläggas kommunvis. För Sundsvalls kommun blir denna fråga väldigt aktuell just nu i arbetet med stora nya infrastruktuursatsningar som ombyggnad av järnvägen söderut samt framdragning av linjekoncessioner.

Niklas Säwén

Kommunstyrelsens ordförande